

PÄRIMUSMUUSIKA SÜVA- JA TAVAÕPPE ÕPPEKAVA

1. ÜLDOSA

Valga Muusikakooli eesmärgiks vastavalt põhimäärusele on muusikaalase hariduse omandamise võimaluste loomine ja noore toetamine tema kujunemisel hästi toimetulevaks ühiskonnaliikmeks ning kohaliku kultuurielu edendamine.

Kooli **esmaseks ülesandeks** on laste ja noorte muusikaalaste võimete avastamine ja õppekavapõhine arendamine, sealhulgas professionaalse muusikahariduse omandamiseks tarviliku ettevalmistuse võimaldamine.

2. ÕPPEPROTSESS

Muusikakooli õppekeeleks on eesti keel.

Õpe koolis toimub õpperühmades ja individuaalselt.

Õppeaasta algab 1. septembril ja kestab järgmise kalendriaasta 31. augustini. Õppeperiood on vähemalt 175 kalendripäeva. Nominaalne õpiaeg kestab 7 aastat. Õppeaastas on 35 õppenädalat.

Õppevaheajad koolis on üldhariduskooli õppeaasta koolivaheaegadega samal ajal ning need on igaks õppeaastaks määratud haridus- ja teadusministri määrusega. Õppetunni pikkus on 22,5 – 67,5 minutit. Õppetunni arvestuslik pikkus on 45 minutit.

Õppetundide arv ja nende järjekord õppepäevas määratakse tunniplaanis, mille kinnitab kooli direktor.

Muusikaliste eelduste väljaselgitamiseks toimuvad õppeaasta lõpus vastuvõtukatsed. Vajadusel korraldatakse täiendav vastuvõtt vahetult enne uue õppeaasta algust või uue õppeaasta esimesel nädalal. Erandkorras (ootel avaldused, teistest muusikakoolidest) võetakse õpilasi kooli vastu õppeaasta keskel vabade kohtade olemasolul või koha vabanemisel. Vastuvõtukatsed viib läbi kooli direktori käskkirjaga moodustatud vastuvõtukomisjon. Vastuvõtukatsed protokollitakse.

Vastuvõtukatsetel hinnatakse õpilaskandidaati kuuepallisüsteemis 3 katse eest:

- ettevalmistatud laulu laulmine,
- helide järelelaulmine,
- rütmikatse.

Vastuvõtukatsete ja õppeprotsessi hindamine on sätestatud muusikakooli hindamise korras.

3. VALGA MUUSIKAKOOLI ÕPPEASTMED, -TASEMED JA -SUUNAD

Õppeastmed on:

- **eelõpe**, kestusega 1-2 õppeaastat, jaguneb omakorda:
  - eelklass I;
  - eelklass II;
- **põhiõpe**, mis jaguneb omakorda
  - noorem aste 1-4 õppeaastat;
  - vanem aste 5-7 õppeaastat;
- **lisaõpe**, kestusega 1-2 õppeaastat.

Võimalik on valida kolme **õppesuuna** vahel:

- **klassikaline**
- **pärimusmuusika**
- **rütmimuusika**

Õppeprotsessi intensiivsuse alusel eristatakse **õppetasemeid põhiõppes**:

- **süvaõpet** ja
- **tavaõpet**

Põhiõppe kõrval on võimalik õppida ka **vabaõppes**.

Eelõppe ülesandeks on laste muusikaliste võimete väljaselgitamine, arendamine ja võimaluse korral nende individuaalõppega kohandamine ning suunamine põhi- või vabaõppesse.

Põhiõppe noorema astme ülesandeks on muusikaalaste algteadmiste ja oskuste omandamine ning arendamine tasemeni, mis võimaldab harrastusmuusikuna muusikakooslustes lihtsama repertuaariga kaasa lüüa.

Õppeastme lõpetamist kinnitab muusikakooli noorema astme lõputunnistus.

Põhiõppe vanema astme ülesandeks on muusikaalaste baasteadmiste ja oskuste süvendamine professionaalsuse suunal.

Põhikooli vanem aste annab õppurile muusikateoreetilised teadmised, pillimänguoskuse ja koosmitseerimise kogemuse, mis võimaldab õpinguid jätkata muusikakooli lisaastmes või keskastme muusikaõppeasutuses.

Õppeastme lõpetamist kinnitab muusikakooli täieliku kursuse läbimist tõendav tunnistus.

Lisaõpe on õppuritele, kes on:

- 1) edukalt läbinud põhiõppe ja omavad eeldusi tegutsemiseks kohalikes kunstilise isetegevuse kollektiivides;
- 2) orienteeritud professionaalse muusikahariduse omandamisele, kuid vajavad vanuse tõttu järjepidevat õpet kuni üleminekuni kutseharidusele.

Lisaõppe ülesandeks on anda õppurile võimalus saada täiendavaid teadmised ja arendada pillimänguoskust tasemeni, mis võimaldab õpinguid jätkata muusika-alases kutseõppes.

Vabaõpe võimaldab õppurile sobivas tempos ja tasemel arendada pillimängu- ja/või lauluoskust.

4. ÕPPEKAVADE (KOOS ÕPPEAINETE KIRJELDUSTEGA) LOEND

Õpetamine toimub direktori käskkirjaga kinnitatud õppekavade/ainekavade alusel, mis on registreeritud Eesti Hariduse Infosüsteemis.

- akordion = süvaõppe- ja tavaõppekavad (põhiõpe) ning vabaõppekava
- eelkool = põhiõpe
- flööt = põhiõpe
- kitarr = põhi- ja vabaõpe
- klaver = põhi- ja vabaõpe
- klarnet = põhiõpe
- laulmine = vabaõpe
- löökpillid = põhi- ja vabaõpe
- muusikalugu = põhiõpe
- orel = vabaõpe
- puhkpill = vabaõpe
- plokkflööt = põhiõpe
- pärimusmuusika = põhi- ja vabaõpe
- saksofon = põhiõpe
- solfedžo = põhi- ja vabaõpe
- süntesaator = vabaõpe
- vaskpillid = põhiõpe
- viiul = põhi- ja vabaõpe

5. SÜVAÕPPE PÄRIMUSMUUSIKA ÕPPEAINETE LOETELU

Õppeaine	Põhiõpe						
	Noorem aste				Vanem aste		
	I	II	III	IV	V	VI	VII
Põhipill	1,5	1,5	1,5	2	2	2	2
Solfedžo	1,5	1,5	1,5	2	2	2	2
Muusikalugu			1	1	1	1	1
Koosmusitseerimine*			0,5	1	1-2	1-2	1
Üldklaver			0,5	0,5	0,5	0,5	
Lisapill**				0,5	0,5	0,5	0,5
Kokku	3	3	5	7	7	7	6,5

* Koosmusitseerimise tundide maht määratakse lähtuvalt kooli võimalustest.

**Lisapill määratakse lähtudes õpilase soovist ning kooli võimalustest.

TAVAÕPPE PÄRIMUSMUUSIKA ÕPPEAINETE LOETELU

Õppeaine	Põhiõpe						
	Noorem aste				Vanem aste		
	I	II	III	IV	V	VI	VII
Põhipill	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Solfedžo	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Muusikalugu			1	1	1	1	1
Koosmusitseerimine*			0,5	1	1-2	1-2	1
Üldklaver			0,5	0,5	0,5	0,5	
Lisapill**				0,5	0,5	0,5	0,5
Kokku	3	3	5	6	6	6	5,5

* Koosmusitseerimise tundide maht määratakse lähtuvalt kooli võimalustest.

**Lisapill määratakse lähtudes õpilase soovist ning kooli võimalustest.

6. AINEKAVAD

6.1. Õppeaine nimetus: Põhipill - KANDLED

6.1.1. VÄIKEKANDEL

Õpetuse eesmärgid

Arendada õpilase muusikalisi ja eneseväljendusoskusi pärimusmuusikast pärineva materjali kaudu. Muusikakoolis pärimusmuusika õppekaval kandleid õppinud õpilane oskab mängida erinevaid kandleperekonna pille (erineva keeltearvuga väikekandleid, küla-, rahvakannel), saab

selgeks üldmuusikalised mõisted ja õpib neid praktikas kasutama. Õpilane saavutab hea ettevalmistuse iseseisvaks harrastustegevuseks või pärimusmuusika edasiõppimiseks.

Süvaõpe

7-aastase stuudiumi käigus teeb õpilane tutvust ja õpib mängima kahte erinevat tüüpi kandleid:

- väikekannel (kõige arhailisem 5-12 keeleline kandletüüp)
- külakannel või rahvakannel (diatooniline funktsionaalharmoonial põhineva saate mängimiseks häälestatud saatekeeltega pill)

Õpilane alustab õpinguid nooremas õppeastmes kas väikekandle või diatoonilise kandlega. Vanemas õppeastmes lisandub väikekandlega alustanud diatooniline kannel ning diatoonilise kandlega alustanud väikekannel. Ühel õppetunnil nädalas jätkub töö ühe pilliga ja teisel õppetunnil teisega.

Tavaõpe

7-aastase stuudiumi käigus õpib õpilane mängima põhipilli.

Õpilane alustab õpinguid nooremas õppeastmes kas väikekandle või diatoonilise kandlega. Vanemas õppeastmes lisandub väikekandlega alustanud diatooniline kannel ning diatoonilise kandlega alustanud väikekannel, kus tutvutakse järgmise pilli põhilisemate mänguprintsiipidega.

Esinemised

Iga poolaasta lõpus on esinemine. Esinemised on avalikud kontserdid kõigile huvilistele. Õppeaasta jooksul on soovitatav kaks avalikku esinemist, nii soolomängijana kui ka ansambli koosseisus (va I õ/a I trimestril).

Eksamid

Noorema õppeastme läbimisel – kava pikkus on kuni 15 minutit. Kavas on omandatud eriilmelised ja mitmekülgset õpilase oskusi näitavad lood. Kava esitatakse peast. Õpilane näitab oma oskusi ka saatjana või kaashääle mängijana. Osa eksamist võib sooritada ansambli koosseisus või koos õpetajaga.

Vanema õppeastme läbimisel – lõpueksam. Kava pikkus on kuni 20 minutit. Kavas on eriilmelised ja mitmekülgset õpilase oskusi ning erinevaid mängustiile näitavad lood. Kava peab sisaldama ka näiteid õpilase oskustest saatjana, kaashääle mängijana, seadjana ning improviseerijana. Kava esitatakse peast. Osa eksamist võib sooritada ansambli koosseisus või koos õpetajaga.

NOOREM ASTE

Üldiseloostus

Õpilane omandab väikekandle mängutehnikate alused (katmis-, sega- ja sõrmitsemistehnika). Töö viiakse läbi pärimusmuusika traditsioonilise õppemeetodiga (kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginev meetod) relatiivses nooditundmise süsteemis. Repertuaarivalikul on soovitatav jälgida nii rahvakalendrit kui kandletraditsioonile olulisi tähtpäevi. Semestris omandatakse vähemalt kolm terviklikku lugu. Lugude ning lugudes kasutatavate tehniliste võtete valikul lähtutakse programmi nõuetest.

Programm

- väikekandle ehitus ja osad
- erinevate kandletüüpide tutvustamine
- heli tekitamine kandlel
- katmis-, sõrmitsemis- ja segatehnika alused

- repertuaariks on rahvalaulud, rahvamängud ja lihtsamad pillilood eesti pärimusmuusika repertuaarist, ka lastelaulud
- tutvutakse meloodia ülesehituse ja vormi mõistetega
- tutvutakse saate, harmoonia ja lihtsamate rahvaviiside seadmise mõistetega
- lihtsamad seadelised printsiibid (nt burdoon, kaanon)
- flažolett
- kuulmise järgi musitseerimist toetavad harjutused
- erinevad sõrmestused (nt erinevad soome sõrmestused) ja häälestused (nt moll)
- varieerimise ja improviseerimise harjutamine nii pärimusmuusika eeskujudel (ahellaul, küsimus-vastus laul) kui ka õpetaja poolt antud ülesannetel
- omalooming
- muusika tajumine ja üles märkimine relatiivses noodiõpetuse süsteemis, tutvumine noodikirja alustega
- pilli hoolduse alused
- pärimusmuusika helikandjate ja arhiivisalvestuste kuulamine ja arutelu koos õpetajaga
- koosmusitseerimine õpetaja ja teiste õpilastega
- pilli häälestamise harjutamine

Mõisted

- kandle ehitus ja osade nimetused: kõlakarp (kõlakast, kõlaruum), kõlalaud, pillikeeled, torrõ, virblid (kandlepulgad, keerupulgad, keerpulgad), kõlaava (kõla-auk), laba (helühänd), kolju, põikpulk (obadus)
- meloodia, meloodia aste, meloodiline liikumine
- duur, moll
- saade: burdoon, akord
- pide, läbiminev noot
- 2- ja 3-osaline meetrum, rõhuline ja rõhutu meetrumiosa
- rahvalaul (regilaul ja uuem laul), rahvamäng, ringmäng, tantsuviis (labajalg, polka, reinlender)
- harmoonilised funktsioonid (T-, S-, D-funktsioon)
- noodikirja tundmine ja mõisted: noodijoonestik, noodivõti, taktimõõt
- varieerimine, improviseerimine
- vorm ja lihtsamad vormiosad läbimängu tasandil: motiiv, fraas, lause, läbimäng, (1- ja 2-osaline lihtvorm)
- 5-osaline taktimõõt (runolaul)
- harmoonilised funktsioonid (T-, S-, D-funktsioon)

Oskused

Õpilane:

- mängib kannelt ladusalt ja tunneb erinevate mängutehnikate aluseid
- tunneb eesti pärimusmuusika põhižanre (laulud, mängud ja tantsud)
- teab erinevaid sõrmestusi ja oskab neid otstarbekalt kasutada
- kasutab mängimisel lihtsamaid varieerimis- ja improviseerimisevõtteid ning kaunistusi
- oskab pilli hooldada
- orienteerub muusikateooria põhimõistetes

Lisategevused

- võimaluse korral osaleda pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeeste ja -meistritega
- võimaluse korral külastada pärimusmuusika õpitubasid ja õppelaagreid

Nõuded taseme lõpul

- on omandanud oskuse kuulmise järgi pillilugusid õppida
- on omandanud oskuse pillilugusid rütmiliselt ja helikõrguslikult (relatiivses nooditundmise süsteemis) analüüsida
- suudab analüüsida tasemekohaseid pillilugusid, kasutades õpitud muusikateoreetilisi mõisteid

Repertuaarinäited

- katmistehnika: lastelaulud (Sepapoisid, Sõit linna, Juba linnukesed, Lapsed tuppa), Ei lind, ei laul (Vastseliina), Kaaratsimm (Rõuge), Petseri kiriku kellad (Setu), Kandle tegemine (erinevad variandid), Kus sa sõidad hiirekene (Sangaste)
- segatehnika: Kus on minu koduke, Savikoja venelane, Kaaratsimm, Kaera-Jaan, Äksi polka, Kupparimuori, Targa rehealune, Halliste torupillilugu, Jandali
- sõrmitsemine: eelnevalt katmis- ja segatehnikas õpitud lood, Kiigu, liigu kitsetalle
- flažolett: Haljas hein
- sekvents: Parmupillilugu, Jaan Ranna labajalavalss

VANEM ASTE

Üldiseloostus

Õpilane jätkab tööd kandlemängu oskuste arendamisel. Arendatakse individuaalset muusikalist väljendusoskust. Õppetöö toimub pärimusmuusikale omast kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginevat õppemeetodit kasutades, kasutatakse ka noodikirja. Relatiivsele nooditundmise süsteemile lisandub absoluutsete helide süsteem. Semestris omandatakse vähemalt kolm terviklikku lugu. Lugude ja lugudes kasutatavate tehniliste võtete valikul lähtutakse programmi nõuetest. Mängitakse ka varem õpitud lugusid, rakendades neis uusi mängutehnilisi võtteid ja muusikalisi oskusi.

Programm

- jätkub töö nooremas astmes alustatud teemade ja mängutehniliste võtetega (võimalusel rakendades neid suurema keeltearvuga pillil)
- õppematerjalina kasutatakse enam tantsulugusid: labajalavalss, valss, polka, reinlender ja muud eritantsud
- repertuaaris on ka naaberrahvaste ja muid ulatuselt sobivaid lugusid
- õpetaja poolt antud tehnilised harjutused
- tantsulugude mängimine nii tantsimiseks kui kontserdil
- paikkondlike kandlemängu stiilidega (nt: seto, karjala, läti, leedu jm) tutvumine ja mängimine
- erinevate kandle häälestuste (juhttooni erinev asetus) ja sõrmestuste kasutamine
- saatekujunduse harjutamine (harmooniliste võtete leidmine erinevates helistikes, mida pill võimaldab)
- kaashäälte kujundamine, kasutades funktsionaalharmoonilist ja modaalist saateprintsipi
- võimaluse korral erineva keelematerjaliga kanneldega tutvumine (metall-, sool- ja jõhvkeeled)
- varieerimise ja vaba improviseerimise harjutamine
- omalooming
- muusika kuulamine ja analüüs koos õpetajaga
- tantsuks mängimine
- noodistlugemise harjutamine
- laadid

Oskused

Õpilane:

- valdab heal tasemel erinevaid mängutehnikaid, häälestusi ja sõrmestusi ning kasutab neid loovalt õpitud lugude mängimisel
- orienteerub eesti traditsioonilises pärimusmuusika pillilugudes ning oskab neid käsitleda tantsu saateks mängimisel ja esinemissituatsioonis
- oskab saata ja mängida lihtsa ülesehitusega lugudes kaashääli, kasutades nii funktsionaalharmoonilist kui ka modaalselt saateprintsipi
- orienteerub vajalikes muusikateoreetilistes teadmistes ja oskustes
- tunneb mõningaid piirkondlikke ja individuaalseid kandlemuusika stiile ning mitmeid pillitüüpe
- omab kogemusi isikliku loomingulisuse rakendamiseks varieerimise, improviseerimise ja omaloomingu näol
- oskab häälestada ja hooldada oma pilli

Lisategevused

- osalemine vaatleja ja esinejana pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeistrite ja –mängijatega
- võimalusel osalemine tantsuklubide töös tantsumuusika mängijana
- võimalusel osalemine pärimusmuusika õpitubades ja õppelaagrites
- võimalusel väikepillide valmistamine

Nõuded taseme lõpul

Õpilane:

- mängib kannelt heal tasemel, suudab kasutada nii katmis-, sega- kui sõrmitsemistehnikat
- oskab mängida tantsu saateks
- on omandanud varieerimisoskuse
- oskab kujundada meloodiaga sobivaid kaashääli, oskab kasutada nii funktsionaalharmoonilist kui modaalselt saadet
- oskab eristada erinevaid lugude tüüpe eesti pärimusmuusikas, oskab eristada piirkondlikke kandlemuusika stiile
- on võimeline analüüsima pillilugusid nii relatiivses kui absoluutses nooditundmise süsteemis

Repertuaarinäited

- tantsulood: Vahetusega reilender, Nõianeitsi, Oige ja vasemba, Aleksandra valss, Jonni-Jaani polka, Krakovjakk, Serjoža, Imeliku polka, Piimanaiste polka, Vana valts, 1-2-3-4-5-6-7
- vahelduv taktimõõt: Kalevala viis, Kaege puid
- sünkoop: Serjoža
- erinevad häälestused: Jaan Ranna labajalavalss, Nõianeitsi, Kiigadi-kaagadi

6.1.2. DIATOONILINE KANNEL

Õpetuse eesmärgid

Arendada õpilase muusikalisi ja eneseväljendusoskusi pärimusmuusikast pärineva materjali kaudu. Muusikakoolis pärimusmuusika õppekaval kandleid õppinud õpilane oskab mängida erinevaid kandleperekonna pille (erineva keeltearvuga väikekandleid, küla-/rahvakannel), saab selgeks üldmuusikalised mõisted ja õpib neid praktikas kasutama. Õpilane saavutab hea ettevalmistuse iseseisvaks harrastustegevuseks või pärimusmuusika edasiõppimiseks.

Süvaõpe

7-aastase stuudiumi käigus teeb õpilane tutvust ja õpib mängima kahte erinevat tüüpi kandleid:

- külakannel või rahvakannel (diatooniline funktsionaalharmoonial põhineva saate mängimiseks häälestatud saatekeeltega pill);
- väikekannel (kõige arhailisem 5-12 keeleline kandletüüp).

Õpilane alustab õpinguid nooremas õppeastmes kas diatoonilise kandle või väikekandlega.

Vanemas õppeastmes lisandub diatoonilise kandlega alustanud väikekannel ning väikekandlega alustanud diatooniline kannel. Ühel õppetunnil nädalas jätkub töö ühe pilliga ja teisel õppetunnil teisega.

Tavaõpe

7-aastase stuudiumi käigus õpib õpilane mängima põhipilli.

Õpilane alustab õpinguid nooremas õppeastmes kas diatoonilise kandle või väikekandlega.

Vanemas õppeastmes lisandub diatoonilise kandlega alustanud väikekannel ning väikekandlega alustanud diatooniline kannel, kus tutvutakse järgmise pilli põhilisemate mänguprintsiipidega.

NOOREM ASTE

Üldiseloostus

Õppe eesmärgiks on teha tutvust rahvakandle väljendusvõimaluste ja põhiliste mänguvõtetega.

Töö viiakse läbi pärimusmuusika traditsioonilise õppemeetodiga (kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginev meetod) relatiivses nooditundmise süsteemis. Harmonia taju arendamine saate kujundamise abil.

Programm

- kandle ehitus ja osad
- erinevate kandletüüpide tutvustamine
- heli tekitamine kandlel
- katmis- ja libistamistehnika
- repertuaariks on rahvalaulud, laulumängud ja lihtsamad pillilood eesti pärimusmuusika repertuaarist, ka lastelaulud
- tutvutakse meloodia ülesehituse ja vormi mõistetega
- tutvutakse saate, harmonia ja lihtsamate rahvaviiside seadmise mõistetega
- lihtsamad seadelised printsiibid (nt burdoon, kaanon)
- kuulmise järgi musitseerimist toetavad harjutused
- varieerimise ja improviseerimise harjutamine nii pärimusmuusika eeskujudel (ahellaul, küsimus-vastus laul) kui ka õpetaja poolt antud ülesannetel
- omalooming
- muusika tajumine ja üles märkimine relatiivses noodiõpetuse süsteemis, tutvumine noodikirja alustega
- pilli hoolduse alused
- pärimusmuusika helikandjate ja arhiivisalvestuste kuulamine ja arutelu koos õpetajaga
- koosmusitseerimine õpetaja ja teiste õpilastega
- pilli häälestamise harjutamine

Mõisted

- kandle ehitus ja osade nimetused: kandle korpus, kõlakaas, põhi, otsapakk, pillikeeled, virblid, kõlaava, keelte kinnitustiftid
- katmis- ja libistamistehnika, heliseva keele katmine
- meloodia, meloodia aste, meloodiline liikumine

- duur, kolmkõla, selle pöörded
- saade: burdoon, akord, tertsiline kaashääl,
- kaanon, ostinato, sekvents, pide
- 2- ja 3-osaline meetrum, rõhuline ja rõhutu meetrumiosa
- *legato*, *staccato*, küünelöök, triller
- rahvalaul (regilaul ja uuem laul), rahvamäng, ringmäng, tantsuviis (labajalg, polka, reinlender)
- harmoonilised funktsioonid (T-, S-, D-funktsioon)
- noodikirja tundmine ja mõisted: noodijoonestik, noodivõti, taktimõõt
- varieerimine, improviseerimine
- vorm ja lihtsamad vormiosad läbimängu tasandil: motiiv, fraas, lause, läbimäng, (1- ja 2-osaline lihtvorm)
- 5-osaline taktimõõt (runolaul)

Oskused

Õpilane:

- mängib kannelt ladusalt
- kasutab katmist heli summutamiseks
- koordineerib käte vahelist koosmängu
- tunneb eesti pärimusmuusika põhižanre (laulud, mängud ja tantsud)
- kasutab mängimisel lihtsamaid varieerimis- ja improviseerimisvõtteid ning kaunistusi
- oskab pilli hooldada
- orienteerub muusikateooria põhimõistetes

Lisategevused

- võimaluse korral osaleda pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeeste ja -meistritega
- võimaluse korral külastada pärimusmuusika õpitubasid ja õppelaagreid

Nõuded taseme lõpul

- on omandanud oskuse kuulmise järgi pillilugusid õppida
- on omandanud oskuse pillilugusid rütmiliselt ja helikõrguslikult (relatiivses nooditundmise süsteemis) analüüsida
- suudab analüüsida tasemekohaseid pillilugusid, kasutades õpitud muusikateoreetilisi mõisteid

VANEM ASTE

Üldiseloostus

Õpilane jätkab tööd kandlemängu oskuste arendamisel. Arendatakse individuaalset muusikalist väljendusoskust. Õppetöö toimub pärimusmuusikale omast kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginevat õppemeetodit kasutades, kasutatakse ka noodikirja. Relatiivsele nooditundmise süsteemile lisandub absoluutsete helide süsteem. Semestris omandatakse vähemalt kolm terviklikku lugu. Lugude ja lugudes kasutatavate tehniliste võtete valikul lähtutakse programmi nõuetest. Mängitakse ka varem õpitud lugusid, rakendades neis uusi mängutehnilisi võtteid ja muusikalisi oskusi.

Programm

- õppematerjalina kasutatakse enam tantsulugusid: labajalavalss, valss, polka, reinlender ja muud eritantsud
- repertuaaris on ka naaberrahvaste ja muid ulatuselt sobivaid lugusid
- õpetaja poolt antud tehnilised harjutused

- tantsulugude mängimine nii tantsimiseks kui kontserdil
- saatekujunduse harjutamine (saatehäääl tertsis, sekstis, oktaavis)
- varieerimise ja vaba improviseerimise harjutamine
- omalooming
- muusika kuulamine ja analüüs koos õpetajaga
- noodistlugemise harjutamine
- pilli hooldus ja häälestamine

Oskused

Õpilane:

- valdab heal tasemel pilli
- orienteerub eesti traditsioonilises pärimusmuusika tantsulugudes ning oskab neid käsitleda tantsu saateks mängimisel ja esinemissituatsioonis
- oskab saata ja mängida lihtsa ülesehitusega lugudes kaashääli
- orienteerub vajalikes muusikateoreetilistes teadmistes ja oskustes
- omab kogemusi isikliku loomingulisuse rakendamiseks varieerimise, improviseerimise ja omaloomingu näol
- oskab häälestada ja hooldada oma pilli

Lisategevused

- osalemine vaatleja ja esinejana pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeistrite ja –mängijatega
- võimalusel osalemine tantsuklubide töös tantsumuusika mängijana
- võimalusel osalemine pärimusmuusika õpitubades ja õppelaagrites
- võimalusel väikepillide valmistamine
- on võimeline analüüsima pillilugusid nii relatiivses kui absoluutses nooditundmise süsteemis

6.2. Õppeaine nimetus: Põhipill - LÕÕTS

Õpetuse eesmärgid

Arendada õpilase muusikalisi ja eneseväljendusoskusi pärimusmuusikast pärineva materjali kaudu. Muusikakoolis pärimusmuusika õppekaval lõõtsa õppinud õpilane oskab mängida üht ja on tutvunud teiste lõõtsaperekonna pillidega (teppo-lõõts, libliklõõts, 2-3-realised euroopa päritolu pillid, karmoška), saab selgeks üldmuusikalised mõisted ja õpib neid praktikas kasutama. Õpilane saavutab hea ettevalmistuse iseseisvaks harrastustegevuseks või pärimusmuusika edasiõppimiseks.

Süvaõpe

7-aastase stuudiumi käigus teeb õpilane tutvust ja õpib mängima põhipilli ja tutvub teiste lõõtsaperekonna pillidega:

- 2-realine euroopa päritolu pill
- teppo-lõõts, libliklõõts, karmoška

Õpilane alustab õpinguid nooremas õppeastmes põhipilliga. Vanemasse õppeastmesse jõudnuna on õpilasel oma isklik pill. Arendatakse individuaalset muusikalist väljendusoskust. Õpitakse süvendatult tundma erinevaid lõõtsa mängustiile: Võru (K. Kikas, A. Teppo, E. Lindmets, E. Koovit jt) ja teiste maade mängustiile.

Tavaõpe

7-aastase stuudiumi käigus teeb õpilane tutvust ja õpib mängima põhipilli ja tutvub teiste lõõtsaperekonna pillidega:

- 2-realine euroopa päritolu pill
- teppo-lõõts, libliklõõts, karmoška

Õpilane alustab õpinguid nooremas õppeastmes põhipilliga. Vanemasse õppeastmesse jõudnuna on õpilasel oma isklik pill. Arendatakse individuaalset muusikalist väljendusoskust, lõõtsa mängutehnilisi oskusi. Õpitakse tundma Võru mängustiili (K. Kikas, A. Teppo, E. Lindmets, E. Koovit jt).

NOOREM ASTE

Üldiseloostus

Õppe eesmärgiks on lõõtsa baasoskuste omandamine ja pärimuskultuuri erinevate väljendusvormide ning nende tunnuste tundma õppimine. Töö viiakse läbi pärimusmuusika traditsioonilise õppemeetodiga (kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginev meetod) relatiivses nooditundmise süsteemis. Harmoonia taju arendamine saate kujundamise abil.

Programm

- repertuaariks on eesti pärimusmuusikast pärit lood, peamiselt uuemate rahvalaulude viisid ja lihtsamad tantsulood
- mängutehniliste oskuste arendamine
- saatevõtete tundmaõppimine
- kuulmise järgi musitseerimist toetavad harjutused
- varieerimise ja improviseerimise harjutamine
- omalooming
- muusika tajumine ja üles märkimine relatiivses noodiõpetuse süsteemis, tutvumine noodikirja alustega
- pilli hoolduse alused
- pärimusmuusika helikandjate ja arhiivisalvestuste kuulamine ja arutelu koos õpetajaga
- koosmusitseerimine õpetaja ja teiste õpilastega

Mängutehnilised oskused

- hea istumisasend, pingevaba lõõtsa hoidmine ja käte asend
- lõõtsa juhtimine, tooni tekitamine, lõõtsa vahetus
- funktsionaalharmoonilise saate kujundamine
- algteadmised tempost, dünaamikast, fraseerimisest

Mõisted

- pilli ehitus ja osad: kaaned, vahelõõts, nupulaud, õhuklapp, keeltepakud, kinnituskonks, keeled, keelte nahad
- tantsumuusika: valss, polka, reilender, labajalavalss
- viisi ülesehituse mõisted: meloodia, meloodia aste, meloodiline liikumine
- vormi mõisted: motiiv, fraas, osa ja läbimäng
- duur, kolmkõla, selle pöörded
- kaanon, ostinato, sekvents, pide
- 2- ja 3-osaline meetrum, rõhuline ja rõhutu meetrumiosa
- *non-legato*, *legato*, *staccato*
- harmoonilised funktsioonid (T-, S-, D-funktsioon)

- noodikirja tundmine ja mõisted: noodijoonestik, noodivõti, taktimõõt
- varieerimine, improviseerimine

Oskused

Õpilane:

- valdab pilli heal tasemel
- koordineerib käte vahelist koosmängu
- tunneb eesti pärimusmuusika põhižanre (laulud, mängud ja tantsud)
- on tuttav lihtsamate varieerimis- ja improviseerimisvõtetega
- oskab viisile kujundada saateharmonia
- orienteerub muusikateooria põhimõistetes
- musitseerib nii üksi kui ansambli koosseisus

Lisategevused

- võimaluse korral osaleda pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeeste ja -meistritega
- võimaluse korral külastada pärimusmuusika õpitubasid ja õppelaagreid

Nõuded taseme lõpul

- on omandanud oskuse pillilugusid rütmiliselt ja helikõrguslikult (relatiivses nooditundmise süsteemis) analüüsida
- suudab analüüsida tasemekohaseid pillilugusid, kasutades õpitud muusikateoreetilisi mõisteid

VANEM ASTE

Üldiseloostus

Arendada lõõtsa mängutehnilisi oskusi, erinevate esitusstiilide tundmist ja praktiseerimist, pärimuskultuuri tundmist. Õppetöö toimub pärimusmuusikale omase kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginevat õppemeetodit kasutades, samuti noodikirja kasutamine. Isikliku mängustiili ja omaloomingu harjutamine.

Programm

- eesti pärimusmuusikast pärit lugude ja teiste maade lõõtsa-repertuaari lugude mängimine (nt: soome, rootsi, norra, vene, keldi, prantsuse)
- mängutehniliste oskuste harjutamine
- erinevate esitusstiilide harjutamine salvestuste põhjal
- tantsulugude mängimine nii tantsimiseks kui kontserdil
- saatevõtete harjutamine, ise kaashälte loomine
- varieerimise ja improviseerimise harjutamine
- omalooming
- noodistlugemise harjutamine
- muusika kuulamine ja analüüs koos õpetajaga
- vahetusbassi kasutamine
- koosmusitseerimine õpetaja ja teiste õpilastega, enese ja kaasõpilaste kuulamisoskuse harjutamine

Oskused

Õpilane:

- valdab heal tasemel pilli
- orienteerub eesti traditsioonilises pärimusmuusika tantsulugudes ning oskab neid käsitleda tantsu saateks mängimisel ja esinemissituatsioonis

- oskab teiste maade lugusid
- oskab luua harmoonilist saadet ja sellele põhinevaid kaashääli
- orienteerub vajalikes muusikateoreetilistes teadmistes ja oskustes
- omab kogemusi isikliku loomingulisuse rakendamiseks varieerimise, improviseerimise ja omaloomingu näol
- on võimeline analüüsima pillilugusid nii relatiivses kui absoluutses nooditundmise süsteemis
- mängitavate lugude kirjapanemise oskuse täiendamine
- valdab pärimuslikke stiilivõtteid: tooni tekitamine, kaunistused
- musitseerib üksi, kui ka ansambli koosseisus

Mõisted

- marss
- vahetusbass
- heliredel, kolmkõla, selle pöörded
- kaashääl
- arpedžo

Lisategevused

- osalemine vaatleja ja esinejana pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeistrite ja –mängijatega
- võimalusel osalemine tantsuklubide töös tantsumuusika mängijana
- võimalusel osalemine pärimusmuusika õpitubades ja õppelaagrites
- võimalusel õppida tundma lõõtsa materiaalosa (lõõtspilli hooldus, remont ja häälestamine)

Nõuded taseme lõpul

- on omandanud oskuse kuulmise järgi pillilugusid õppida
- oskab mängida tantsu saateks, kontsertolukorras
- oskab kujundada meloodiale sobivaid saate- ja kaashääli, varieerida, improviseerida, kasutada kaunistusvõtteid
- on omandanud oskuse pillilugusid rütmiliselt ja helikõrguslikult analüüsida
- suudab analüüsida pillilugusid kasutades õpitud muusikateoreetilisi mõisteid
- tunneb ära pärimusmuusika põhižanrid
- mängib lõõtspilli ladusalt kõikidelt ridadelt
- oskab hooldada pilli

6.3. Õppeaine nimetus: KOOSMUSITSEERIMINE

Õpetuse eesmärgid

Õppe eesmärgiks on anda õpilastele koosmängu kogemus, praktiseerida ja edasi arendada erialatundides omandatud oskusi. Harjutatakse pärimuslikes ansamblivormides musitseerimist, nauditava kõlapildi ja muusikalise kujundlikkuse loomist. Luuakse alus ka õpingutejärgsele muusikalisele eneseteostusele.

Üldiseloostus

Õppetöö läbiviimiseks moodustatakse (võimaluse korral) erinevatest pillidest rühmad, eelduseks on pilli algtasemel mängutehnika valdamine. Õpilane osaleb töös peamiselt oma erialapillil ning lauldes, võib kasutada ka lisapilli.

Programm

Koosmängu tunni repertuaaris on eesti pärimusmuusika lood ja ka teistest maadest pärit lood. Õpilane osaleb aktiivselt lugude muusikalisel kujundamisel ja lõpliku vormi viimistlemisel. Õppeprotsess viiakse läbi valdavalt kuulmisele toetuva meetoodika põhjal, kasutatakse ka noodikirja ning teisi muusika ülesmärkimise võtteid (skeemid, akordimärgid jne). Innustatakse õpilase omaloomingulist initsiatiivi.

Oskused

Õpilane valdab järgmisi tegevusi:

- oskab mängida lihtsa ülesehitusega lugudes kaashääli, kasutades nii funktsionaalharmoonilist kui ka modaalselt saateprintsipi;
- sekunda kujundamine ja mängimine oma pillil ja koostöös mõne teise pilliga;
- meloodia varieerimine;
- iseseisva saatehääle kujundamine;
- transponeerimine;
- loo alustamine ja lõpetamine (eelmäng, lõpukäik jne);
- lühikeste improviseerimisele põhinevate vormiosade harjutamine.

Mõisted

- harmoonilised funktsioonid, kolmkõlad ja põhiseptakordid pööretega;
- liikuv burdoon;
- sekunda;
- kaashääli (meloodiat ja harmoonia funktsioone järgiv saatehääli);
- iseseisev saatehääli;
- eelmäng;
- lõpetus;
- transponeerimine.

Lisategevused

- tutvumine erinevate pärimusmuusika ansambli mängu koosseisuliste võimalustega CD-plaatide ja video vahendusel;
- kontsertide külastamine ja arutelu;
- esinemised klassikontsertidel ja teistel kooli esindavatel sündmustel.

Esinemised

II ja III trimestril pärimusmuusika ettemängudel.

6.4. Õppeaine nimetus: SOLFEDŽO (süvaõpe)

Õpetuse **eesmärgiks** on arendada õpilastes sisemist kuulumist, intonatsiooni täpsust, lauluoskust, muusikalist kirjaoskust, analüüsivõimet.

Aine õpetamise käigus tuleks arendada järgmisi oskusi:

I Laulmine

- 1) Laulmiseks vajalikud algteadmised: hingamine, fraseerimine, intonatsiooni puhtus, väljendusrikkus.
- 2) Astmetaju arendamine. Astmete tabamine astmetabelil: noodinimedega, vabalt valitud silbil, astmenumbritega ja/või astmenimedega. Laulmine noodijoonestikult rändnoodi järgi.

- 3) Heliredeli laulmine: tervikuna, tetrahordide kaupa, erinevates taktimõõttudes.
- 4) Solfedžeerimine. Harjutuste laulmine sõnadega ja/või noodinimedega. Õpitud harjutuse transponeerimine. Õpitud harjutuse laulmine. Tundmatu harjutuse laulmine. Taktiviipamise skeemid.
- 5) Mitmehäälsuse arendamine. Eelharjutused õpitud astmetega. Heliredelid intervallides (ters, sekts jne). Intervallide laulmine kahehäälselt. Akordide laulmine 3-4-häälselt. Järgnevuste laulmine. Mitmehäälsed harjutused (sh kaanonid). Saatega laul.

II Rütm

Rütmis liikumine. Rütmsilpide omandamine. Rütmiharjutused ühele ja kahele käele. Rütmi koputamine koos taktiviipamisega. *Ostinato* rütmid – laulusaatega. Saaterütm laulule.

Rütmikaanon. Lihtsamad rütmipartituurid.

III Suuline analüüs

Rütmianalüüs. Meloodiaanalüüs. Vormianalüüs. Laadi ja/või helistiku analüüs. Intervallide analüüs. Akordide analüüs. Dünaamika analüüs.

IV Diktaat

Meloodiline diktaat. Rütmidiktaat. Mäludiktaat. Kiirusdiktaat astmete tabamiseks. Kahehäälneline diktaat.

V Improvisatsioon

- 1) Meloodia improvisatsioon: antud tekstile, läbivõetud teemale (astmed, helistik, akord jne), antud rütmile.
- 2) Rütmi improvisatsioon: õpitud taktimõõdu, teatud rütmigruppidega, õpitud meloodia saateks, lihtsamad rütmipartituurid.
- 3) Saate improvisatsioon: bass antud meloodiale, teine hääl antud meloodiale, põhikolmkõlade bassi saade.

VI Itaaliakeelsed oskussõnad

Tempode nimetused. Tempomuutused. Dünaamika. Iseloomu väljendavad sõnad.

Nurksulgudesse paigutatud materjal on ette nähtud neile, kes vajavad mahukat ainekava.

Läbivõetud teemade süvendamine ja kinnistamine jätkub igal järgmisel õppeaastal kuni

lõpuklassini. Loetletud meetodilisi vihjeid võib omavahel kombineerida, varieerida, soovi korral täiendada.

NOOREM ASTE

I lõppeasta

Põhieesmärk: rütmiõpetus; laaditaju arendamine; duur ja moll.

Nõuded:

I Meetrum ja rütm

Rõhulised ja rõhutud taktiosad. Takt ja taktijoon. Taktidesse jaotamine. Lõpujoon.

Kordamismärk II: :II. Taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4=C. Taktiviipamise skeemid. Noodivältused ja pausid.

II Noodikirja algteadmised

Noodijoonestik ja abijooned. Nootide asukohad noodijoonestikul. Noodivate õigekiri. Pauside kirjutamine. Viuli- ja bassivõti. Nootide tähtnimed (silpnimed).

III Helistikud

Laadid: duur ja moll. Astmed ja astmetaju väljaarendamine. Helistikud. Duurid *C, F, G, D* ja loomulikud mollid *a, d, e* (tutvuda *a*-mulli 3 liigiga). Paralleelhelistikud. I astme (toonika) kolmkõla. Juhtheli. Märgid: diees, bemoll, bekaar. Eakohased 1- ja 2-häälsed laulud, harjutused, kaanonid. Transponeerimine. Meloodia ja rütmi arendusvõtted (kordamine, sekvents, varieerimine). Improvisatsioon.

IV Diktaat

Suuline ja kirjalik mälu- ja rütmidiktaat. Pikkus 2-4 takti.

V Tempo ja dünaamika mõiste

VI Rütmi

Liikumisega (rütmi, tantsuga, pantomiimiga jms) seotud mõisteid ja vastavate võtete harjutamine. Muusika kuulamine ja analüüs.

II õppeaasta

Põhieesmärk: mulli kolm liiki – loomulik, harmooniline, meloodiline; intervallidega tutvumine.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

Punkt noodi järel. Punkteeritud rütmid.

II Helistikud

Kahe märgiga duur- ja moll-helistikud. Mulli 3 liiki (kuju): loomulik, harmooniline, meloodiline. Toon ja pooltoon. Heliredeli ehitus. Püsivad ja püsimatud astmed. Püsimatute astmete lahendamine püsivaisse. Lahendamise mõiste. Tutvumine põhiastmete (I, IV, V) kolmkõladega. Laulud ja harjutused. Transponeerimine ja improvisatsioon.

III Intervallid

Tutvumine intervallidega: p1, p8, p5, p4, s2, v2, s3, v3.

IV Diktaat

Lihtne suuline ja kirjalik diktaat (4-8 takti) duuris ja mollis. Rütmidiktaat kuni 4 takti.

III õppeaasta

Põhieesmärk: lihtintervallid; akordiõpetuse algus.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

3/8 taktimõõt. Lihtsamad rütmid ja pausid selles taktimõõdus. Grupeerimine. Taktiviipamine.

II Helistikud

Kolme märgiga duur- ja moll-helistikud. Toonika kolmkõla ja pöörded: I, I₆, I₆₄; tähistus duuris: T, T₆, T₆₄; tähistus mollis: t, t₆, t₆₄. Kolmkõla helide nimetused: priim, terts, kvint. Funktsionaalsuse mõiste. Toonika (I astme) kolmkõla (T, t). Subdominant (IV astme) kolmkõla (S, s). Dominant (V astme) kolmkõla (D). Põhikolmkõlade ehitamine ja laulmine (duuris ja harmoonilises mollis). Saate leidmine põhiastmetega.

III Intervallid

v6, s6, v7 V astmelt lahendusega s3 duuris ja v3 mollis. s7 I astmelt lahendusega p8.

Lihtintervallide pöörded. Suurus toonides. Intervallide ehitamine antud noodist üles ja/või alla.

IV Diktaat

Suuline ja kirjalik meloodiline diktaat (4-8 takti) . Rütmidiktaat kuni 4 takti.

IV õppeaasta

Põhieesmärk: akordide ehitamine ja laulmine duuris ning harmoonilises mollis; toonika kolmkõla pöörded, põhikolmkõlad põhikujus; D₇ lahendusega.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

Taktimõõt 6/8 (3/8+3/8) ja viipamise skeem.

II Helistikud

Nelja märgiga duur- ja moll-helistikud.

III Intervallid

Õpitud intervallide kordamine. Intervallide järgnevuste laulmine ja kuulamine.

IV Akordid

Tähtharmonia tutvustamine õpitud akordide piires. Dominantseptakord D₇ (V₇) lahendustega duuri ja molli. (Lihtsate 3-häälsete järgnevuste kuulamine ja laulmine.)

V Diktaat

Meloodiline diktaat duuris ja mollis 8 takti. Rütmidiktaat 4-6 takti.

Noorema astme lõpueksam

I Kirjalik

1) Diktaat: 2/4 ja ¾ taktimõõdus (8 takti). Kirjutamise aeg kuni 30 minutit. Mängitakse kuni 12 korda.

2) Rütmidiktaat: (4-6 takti) 2/4 või 3/4 taktimõõdus. Mängitakse 6 korda.

3) Kõla järgi määramine: Harmoonilised ja/või meloodilised lihtintervallid. Kolmkõla. V₇ lahendamine duuri ja/või molli. Õpitud laadi äratundmine.

4) Ehitamine: Antud noodist (üles või alla) intervalli ehitamine. Antud intervalli määramine. Antud helistikus põhikolmkõlade ja toonika kolmkõla pöörete ehitamine. Antud akordi ja helistiku määramine. Antud helistikus V₇ ehitamine ja lahendamine, helistiku määramine. Antud noodist (üles) V₇ ehitamine ja lahendamine, helistiku määramine.

II Suuline

1) Antud helistikus heliredeli, toonika kolmkõla ning pöörete laulmine. Duur heliredel (kuni 4 märgini). Moll heliredel (2 märgini).

2) Antud helistikus põhikolmkõlade ja V₇ laulmine koos lahendusega.

3) Tundmatu harjutuse laulmine. Duuris kuni 2 märgini helistikus.

4) Üks harjutus aasta jooksul õpitud 10 harjutuse hulgast.

VANEM ASTE

V õppeaasta

Põhieesmärk: suurendatud ja vähendatud intervallid; põhikolmkõlade pöörded duuris ja mollis.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

6/8 taktimõõt. Rütmi grupid kuueteistkümnendiknootidega. Grupeerimine. Sünkoop, triool.

II Helistikud

Viie märgiga duur- ja moll-helistikud.

III Intervallid

Lihtintervallide ehitamine ja laulmine antud noodist üles ja alla (kordamine). Dissoneerivad intervallid lahendustega duuris ja harmoonilises mollis <4 IV astmelt lahendusega v6, s6; >5 VII astmelt lahendusega s3, v3; intervallide järgnevuste laulmine ja kuulamine.

Harmoonilises mollis >7 VII astmelt lahendusega p5; <2 VI astmelt lahendusega p4.

IV Akordid

Akordimärgid. Põhikolmkõlade pöörded: >VII lahendusega duuris ja harmoonilises mollis.

Kadentsid: lihtkadents – autentne (I V I) ja plagaalne (I IV I); liitkadentsi esimene (I IV V I) ja teine kuju (I IV K₆₄ V I). Harmoonilised järgnevused 4 takti: esimesel poolaastal kolmehäälselt, teisel poolaastal neljahäälselt. (Dominantseptakordi pöörded lahendusega duuris ja mollis.)

V Diktaat

8 takti.

VI õppeaasta

Põhieesmärk: harmooniline duur; dominantseptakordi pöörded lahendustega duuris ja mollis; neljahäälsed järgnevused.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

Pidega rütmid. 6/8 taktimõõdus punkteeritud rütmid.

II Helistikud

Kuue märgiga duudid ja mollid. Harmooniline duur. Kromaatilised läbiminevad ja abihelid. (Mõisted: kaldumine ja modulatsioon.)

III Intervallid

Harmoonilises duuris <2 VI astmelt lahendusega p4; >7 VII astmelt lahendusega p5. Ehitamine ja laulmine.

IV Akordid

Põhikolmkõlad harmoonilises duuris. Dominantseptakordi pöörded lahendusega duuris ja harmoonilises mollis: I pööre (V₆₅) lahendusega toonikasse T, t (I); II pööre (V₄₃) lahendusega toonikasse T, t (I); III pööre (V₂) lahendusega toonika sekstakordi T₆, t₆ (I₆). Neljahäälsed harmooniliste järgnevuste (4-8 takti) kuulamine.

V Diktaat

VII õppeaasta

Põhieesmärk: septakordide ehitamine ja lahendamine.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

Sünkoop. Keerukamad sünkoobid ja pided. Segataktimõõt. Vahelduv taktimõõt.

II Laadid

Seitsme märgiga duur- ja moll-helistikud. Kaldumine ja modulatsioon.

III Intervallid

Kõikide läbivõetud intervallide kordamine eksamik.

IV Akordid

Väike VII₇ põhikujus, lahendusega duuri; >VII₇ põhikujus, lahendusega duuri ja molli. (II₇ põhikujus duuris ja mollis.)

V Diktaat

Ühehäälnne.

Lõpueksam

Kirjalik (kestvus u 60 min)

- 1) Diktaat: 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 või 6/8 taktimõõdus.
- 2) Intervallide ja akordide kuulamine harmooniliselt ning meloodiliselt koos lahendustega (8).
- 3) Intervallide ja akordide ehitamine ning lahendamine antud helistikus või antud noodist ja intervallide ning akordide määramine koos lahendustega (8) 5 märgiga helistikes.
Paralleelhelistiku ning võtmemärkide määramine kuni 7 märgiga helistikes (viili- ja bassivõtmes).

Suuline

- 1) Tundmatu harjutuse laulmine. Kuni 4 märgiga helistikes.
- 2) Akordide laulmine õpetaja valikul. Kas juhtseptakordi või dominantseptakordi pööre lahendusega antud helistikus.
- 3) Intervallide laulmine.
- 4) Teooria.
- 5) Soovi korral harmoonilise järgnevuse laulmine.
- 6) Õpitud harjutuse laulmine.
- 7) Rütmiarjutus

6.5. Õppeaine nimetus: SOLFEDŽO (tavaõpe)

Õpetuse eesmärgiks on arendada õpilastes muusikalist kirjaoskust ja analüüsivõimet.

NOOREM ASTE

I õppeaasta

Põhieesmärk: rütmiõpetus; laaditaju arendamine; duur ja moll.

Nõuded:

I Meetrum ja rütm

Rõhuline ja rõhutu taktiosa. Takt ja taktijoon. Taktidesse jaotamine. Lõpujoon. Kordamismärk. Taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4= C. Taktiviipamise skeemid. Noodivältused ja pausid: tervenoot- ja paus, poolnoot ja –paus, veerandnoot ja –paus, kaheksandiknoot ja –paus.

II Noodikirja algteadmised

Mõisted: noodijoonestik ja abijooned. Nootide asukohad noodijoonestikul. Noodivarte õigekiri. Pauside kirjutamine. Viilivõti. Noodinimetused: silp ja/või tähtnimetused. Alteratsioonimärgid (diees, bemoll, bekaar). Tempo ja dünaamika mõiste.

III Helistikud

Laadid: duur ja moll. Astmed ja astmetaju väljaarendamine. Helistikud: duudid C, F, G ja a-moll loomulik kaju. Paralleelhelistikud. Toonika kolmkõla. Juhtheli.

IV Kuulamine

Duuri ja molli heliredel. Duuri ja molli kolmkõla.

V Diktaat

Rütmidiktaat 2-4 takti. Ettevalmistused meloodiliseks diktaadiks.

VI Laulmine

Heliredel duuris ja loomulikus mollis. I astme kolmkõla duuris ja mollis. Eakohased ühehäälsed harjutused ja kaanonid.

VII Rütmika

Liikumisega (rütmika, tants, pantomiim jms) seotud mõisted ja vastavate võtete harjutamine. Muusika kuulamine ja analüüs.

II õppeaasta

Põhieesmärk: molli kolm liiki; intervallid p1, p4, p5, p8.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

Punkt noodi järel. Punkteeritud rütmid. Kolmelöögiline noot. Kuueteistkümnendik noot ja –paus. Eeltakt.

II Helistikud

Helistikud kahe märgini (*D-h, B-g, d, e*). Toon ja pooltoon. Heliredeli ehitus. Püsivad ja püsimatud astmed.

III Intervallid

Tutvumine puhaste intervallidega: p1, p4, p5, p8.

IV Kuulamine

Duuri ja molli heliredel. T ja t kolmkõla põhikuju (meloodiliselt ja/või harmooniliselt). Õpitud intervallid (meloodiliselt ja/või harmooniliselt).

V Diktaat

Lihtne suuline ja kirjalik diktaat 2-4 takti duuris. Rütmidiktaat kuni 4 takti.

VI Laulmine

Duuri ja loomuliku molli heliredel. T ja t kolmkõla. Lihtsad harjutused koos taktiviipamisega.

III õppeaasta

Põhieesmärk: lihtintervallid ja akordiõpetuse algus.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

Punkteeritud rütmid. Varemõpitu kordamine ja kinnistamine.

II Helistikud

Minoori kolm kuju. Helistikud kolme märgini.

III Intervallid

v2, s2, v3, s3. Intervallide suurus toonides. Ehitamine antud noodist üles ja alla.

IV Akordid

Toonika kolmkõla pöörded.

V Kuulamine

Õpitud intervallide eraldamine meloodiliselt ja/või harmooniliselt. Duuri, loomuliku, harmoonilise ja meloodilise molli heliredelid.

VI Diktaat

Suuline ja kirjalik meloodiline diktaat neli takti. Rütmidiktaat kuni 4 takti.

VII Laulmine

Duuri ja molli kolmkõla pööretega. Duuri ja loomuliku molli heliredel.

IV õppeaasta

Põhieesmärk: akordide ehitamine; toonika kolmkõla pööretega duuris ja mollis; põhikolmkõlad duuris ja mollis.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

Taktimõõt 3/8.

II Helistikud

Nelja märgiga duur- ja moll-helistikud.

III Intervallid

v6, s6, v7, s7. Duuri ja molli toonika kolmkõlade ehitamine ja pööramine. Põhikolmkõlade ehitamine duuris ja mollis.

IV Kuulamine

Duuri ja molli (kolm kuju) heliredelid. Duuri ja molli kolmkõlad.

V Diktaat

suuline ja kirjalik meloodiline diktaat 4 takti. Rütmidiktaat kuni 4 takti.

VI Laulmine

Duuri ja molli kolmkõlad pööretega. Duuri ja harmoonilise molli heliredel.

Üleminekuksam

I Kirjalik

1) Diktaat: 2/4 või 3/4 taktimõõdus (4 takti) kuni kahe märgiga helistikes. Astmeline ja kolmkõla liikumine.

2) Rütmidiktaat: 2/4 või 3/4 taktimõõdus 4 takti.

3) Kuulamine: meloodilised intervallid. T ja t kolmkõla. Duuri ja molli (kolm kuju) heliredel.

4) Ehitamine: helistiku määramine võtmemärkide järgi. Antud intervalli määramine. Heliredeli ehitamine (duur ja molli kolm kuju). Antud helistikus toonika kolmkõla ehitamine ja pööramine. Antud helistikus põhikolmkõlade ehitamine.

II Suuline

1) Duuri heliredeli laulmine kuni kahe märgiga helistikes.

2) Toonika kolmkõla pööretega ja/või põhikolmkõlade laulmine kuni kahe märgiga duurides.

3) Õpitud harjutuse laulmine duuris.

VANEM ASTE

V õppeaasta

Põhieesmärk: V₇ lahendusega ning v7 ja s7 lahendustega

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

Triool. 6/8 taktimõõt.

II Helistikud

Kuni viie märgiga duur- ja moll-helistikud.

III Intervallid

Lihtintervallide ehitamine antud noodist üles ja alla. v7 lahendustega duuris (s3) ja mollis (v3). s7 lahendusega p8.

IV Akordid

D₇ põhikujus duuris ja mollis. Toonika kolmkõla pöörete ehitamine helistikus (duuris ja mollis). Subdominandi ja dominandi kolmkõla pööramine duuris ja mollis.

V Kuulamine

D₇ lahendusega. v7, s7 lahendusega. Kolmkõla ja pöörded duuris ja mollis.

VI Diktaat

2/4 või 3/4 taktimõõdus 4-8 takti duuris, 4 takti mollis.

VII Laulmine

Kõik õpitu, jõukohased harjutused.

VI õppeaasta

Põhieesmärk: põhikolmkõlade pöörded duuris ja mollis.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

Taktimõõt 6/8, triool, süngoop.

II Helistikud

Kuue märgiga helistikud.

III Intervallid

IV Akordid

Kõikide põhikolmkõlade pöörete ehitamine (duuris ja mollis).

V Kuulamine

D₇ lahendusega duuris ja mollis. Duuri ja molli kolmkõlad ja nende pöörded. Intervallid.

VI Diktaat

2/4 ja 3/4 taktimõõdus 4 takti.

VII Laulmine

D₇ lahendusega duuris ja mollis. Intervallid.

VII õppeaasta

Põhieesmärk: akordid VII astmelt.

Nõuded:

I Rütm ja taktimõõt

Süngoop. Vahelduv taktimõõt.

II Helistikud

7 märgiga duuris ja mollid.

III Intervallid

IV Diktaat

2/4, 3/4 taktimõõdus 8 takti. 4/4 taktimõõdus 4 takti.

V Laulmine

Oskus rakendada teoreetiliselt õpitud.

VI Nooditeksti analüüs

Õpitud helistikes.

Lõpueksam

Kirjalik (kestvus u 60 min)

1) Diktaat: 2/4, 3/4 taktimõõdus 8 takti. 4/4 taktimõõdus 4 takti. Kuni kahe märgiga helistikes.

- 2) Kuulamine: intervallide ja akordide kuulamine harmooniliselt ja/või meloodiliselt. Duuri ja molli kolmkõlad põhikujus ja pööretena. Dominantseptakord lahendusega duuris ja mollis.
- 3) Ehitamine: õpitud intervallide ja akordide ehitamine ning lahendamine antud helistikus või antud noodist. Intervallide ning akordide määramine. Soovi korral harmoonilise või meloodilise molli ehitamine või laadi määramine.
- 4) Rütmidiktaat: 4 takti õpitud rütmidel.

Suuline

- 1) Õpitud harjutuse laulmine .
- 2) Molli heliredeli laulmine.
- 3) Põhikolmkõlad duuris ja mollis.

6.6. Õppeaine nimetus: MUUSIKALUGU

Aine eesmärk

- Õppeaine eesmärgiks on toetada muusikakoolis õppija igakülgset arengut.
- Anda teadmisi muusikakunsti arengust erinevates maades läbi aegade.
- Tutvustada erinevaid instrumente, nende mänguvõimalusi.
- Tutvustada heliloojaid nende loominguga kaudu.
- Äratada huvi kaasaegsete muusika- ja kultuurisündmuste vastu.
- Anda teadmisi leksikonide ja muude teatmeteoste kasutamise kohta.

NOOREM ASTE

III õppeaasta

Muusikalugu, selle seos teiste õppeainete ja meie kultuurieluga.

Rahvalooming kui pinnas kogu järgnevale muusika arengule.

Eesti rahvamuusika, rahvapillid, pillilood, rahvatantsud.

Vanem ja uuem rahvalaul.

Sümfooniaorkestri pillid, partituur, dirigent, instrumendid väljaspool orkestri koosseisu.

Muusika väljendusvahendid, heli ja meloodia omadused, meloodia, rütm, tempo, dünaamika, register, harmoonia, faktuur, tämber.

Vokaalmuusika, lauljate tämbrid, ansamblid, koorid.

Tantsud, tantsurütmid, ajaloolised tantsud, peotantsud, tantsusüit.

IV õppeaasta

Ballett.

Helitööde ülesehitus, ühe-, kahe-, kolmeosaline vorm, variatsioonid, rondo.

Lavamuusika. Muusika sõnalavastuses.

Ooper, lasteoper, operett, muusikal.

Programm-muusika.

VANEM ASTE

V õppeaasta

Muusika areng alates keskajast.

Stiiliperioodid, eri kunstiliikide vahelised seosed.

Romaani stiil.

Gooti stiil.

Gregooriuse koraal, organum, motett.

Renessanss, ajastu üldiseloostus, pillid, tähtsamad esindajad, uued žanrid.

J. S. Bach, tema elu ja tähtsamad teosed. Inventsioonid, fuugad, HTK, kantaadid jt.

Klassitsism, ajastu üldiseloostus, tähtsamad esindajad, uued žanrid.

J. Haydn, tema elukäik ja looming.

Sümfoonia, sonaat, kontsert, kammermuusika. Sonaat-allegro vorm, rondo vorm.

W. A. Mozart, elukäik ja loominguga ülevaade. Ooperid. Reekviem.

L. van Beethoven, romantismi ettekuulutaja.

VI õppeaasta

Romantism, selle põhijooned kõigis kunstiliikides.

F. Schubert. Laulud, laulutsükliid, klaveripalad, sümfooniad.

F. Chopin, tema klaveriloomingu eripära.

R. Schumann, F. Liszt, nende klaverilooming.

Rahvusromantism

Norra muusika ja E. Grieg.

Soome muusika, seos eesti muusikaga. J. Sibelius.

Rootsi muusika. H. Alfen.

Läti muusika, Cimze seminari tähtsus eesti kultuurile.

Leedu muusika, sutartines. M. Čiurlionis.

Vene muusika areng. Toetumine rahvalaulule, romansid.

M. Glinka, tema tähtsus vene muusikale.

Võimas rühm; A. Borodin, M. Mussorgski, N. Rimski-Korsakov.

P. Tšaikovski, tema 1. klaverikontsert, sümfooniad, ooperid, balletid.

S. Prokofjev, D. Šostakovitš.

VII õppeaasta

Eesti rahvusliku muusikakultuuri tekkimine. Laulu- ja mänguseltsid, koorilaulu areng.

Esimesed üldlaulupeod, J. W. Janssen.

Eesti rahvusliku heliloomingu teerajajad A. Kunileid, F. Saebelmann, A. Thomson, K. A. Hermann.

Esimesed professionaalsed heliloojad: J. Kappel, M. Härma, K. Tünpuu.

A. Lätte tegevus Tartus.

Esimesed kompositsioonilase eriharidusega heliloojad R. Tobias ja A. Kapp.

Avamängud, oratooriumid.

Eesti ooperi areng.

H. Eller.

E. Tubin ja eesti balleti arengulugu.

M. Saar ja C. Kreek. Rahvaviiside arendused nende kooriloomingus, vaimulikud rahvalaulud.

V. Tormis, rahvamuusika tema loomingus.

Neoklassitsism, kollaaž, aleatoorika, dodekafoonia – uued jooned eesti muusikas ja esindajad.

A. Pärdi looming.

Muusika kuulamisel on aluseks eelkõige riiklikus õppekavas nimetatud teosed ja palad.

Väiksemad muudatused tulenevad kooli fonoteegi võimalustest. Kõigis tundides püütakse luua seoseid päevakohaste kultuuri- ja muusikasündmustega, eriti Eestis toimivatega.